

Formeel advies 2022-01 van de Vlaamse commissie voor de planning van het medisch aanbod

VPC - Advies over de Vlaamse behoeften aan artsen en tandartsen binnen de Vlaamse Gemeenschap voor minstens vijftien jaar na het jaar waarin het advies wordt uitgebracht

Overeenkomstig de wet betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, gecoördineerd op 10 mei 2015, artikel 92, §3, vervangen bij het decreet van 29 maart 2019 houdende wijziging van de gecoördineerde wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen,

Overeenkomstig artikel 3, §1 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 30 oktober 2020 over de planning van het medisch aanbod,

Na geldige beraadslaging brengt de Vlaamse Planningscommissie het volgende **advies** uit:

VPC - Advies over de Vlaamse behoeften aan artsen en tandartsen binnen de Vlaamse Gemeenschap voor minstens vijftien jaar na het jaar waarin het advies wordt uitgebracht

Advies voorbereid door de derde kamer van de Vlaamse Planningscommissie in haar vergadering van 20 oktober 2022

Aantal bladzijden (inclusief dit blad): 12

Dit advies werd aanvaard door de volgende leden:

Aanwezige stemgerechtigde leden: Anouk Buelens-Terryn, Jean-Louis Hanssens, Matthieu Herpels, Ivo Lambrichts, Steven Martens, Anneliese Moerman (voorzitter derde kamer en ondervoorzitter van de Vlaamse Planningscommissie), Greta Moorkens, Willy Peetermans, Fabienne van Sloten, Christophe Spaas, Kurt Van Landeghem, Evi Verduyck

Plaats en datum van de vergadering: **Brussel, 20 oktober 2022 (online vergadering)**

Situering advies

Overeenkomstig artikel 3, §1 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 30 oktober 2020 over de planning van het medisch aanbod, is de Vlaamse Planningscommissie een adviesorgaan dat als taak heeft de Vlaamse Regering te adviseren over de volgende materies:

1° het aantal kandidaten dat toegang mag krijgen of toegang zou moeten krijgen tot opleidingen die leiden tot bijzondere beroepstitels of groepen van bijzondere beroepstitels, op basis van de statistische gegevens, de methodologie en de adviezen van de Planningscommissie Medisch aanbod;

2° de behoeften in de Vlaamse Gemeenschap over het aantal actieve artsen en tandartsen.

Op 20 oktober 2022 kwam de derde kamer van de Vlaamse Planningscommissie hiervoor samen.

Meer bepaald besprak de derde kamer hoe ze uitvoering kan geven aan het vierde lid van artikel 3, §1 van datzelfde Besluit van de Vlaamse Regering. Dat stipuleert het volgende:

“De Vlaamse Planningscommissie verstrekt jaarlijks voor 1 november een advies als vermeld in het tweede lid, 3°. Dat advies is onder meer gebaseerd op de statistische gegevens en de adviezen van de Planningscommissie Medisch aanbod en houdt rekening met al de volgende elementen:

1° de specifieke situatie binnen de Vlaamse Gemeenschap;

2° de leeftijdsverdeling en gezondheidssituatie van de bevolking binnen de Vlaamse Gemeenschap;

3° de historische evolutie van de beroepsgroepen van artsen en tandartsen en van de verdeling van RIZIV-nummers;

4° de demografische en sociologische samenstelling van de beroepsgroepen van artsen en tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap;

5° het aantal afgestudeerde artsen en tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap.”

Vaststellingen over data en analysecapaciteit over de behoeften in de Vlaamse Gemeenschap over het aantal actieve artsen en tandartsen

Voor de adviesverstrekking over de behoeften aan artsen en tandartsen binnen de Vlaamse Gemeenschap voor minstens vijftien jaar na het jaar waarin het advies wordt uitgebracht, moet de Vlaamse Planningscommissie rekening houden met de statistische gegevens van de federale planningscommissie medisch aanbod en met alle 5 vermelde elementen (zie vorige paragraaf).

Wat de eerste vier elementen betreft

De Vlaamse Planningscommissie stelt vast dat de data over de eerste vier elementen verzameld en beheerd worden door de Federale Overheidsdienst (FOD) Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.

De Vlaamse Planningscommissie dringt er, net als in haar advies van vorig jaar, op aan dat de ruwe data en de broncode overgedragen worden van de FOD naar het Agentschap Zorg en Gezondheid, zodat de nodige analyses kunnen uitgevoerd worden. Allicht moet die data-overdracht via een

samenwerkingsakkoord tot stand komen. De federale overheid heeft ook toegang tot bepaalde data omdat ze een raamovereenkomst hebben (bijvoorbeeld voor KSZ en RIZIV). Het is noodzakelijk dat de Vlaamse overheid ook over deze data kan beschikken in functie van het Vlaams beleid over medisch aanbod.

De Vlaamse Planningscommissie vraagt dat daar zowel op het politieke als administratieve niveau op wordt aangedrongen. Indien de bevoegde diensten niet kunnen beschikken over de ruwe data en de bijhorende code, moet het federale datamodel geherprogrammeerd worden met het oog op de situatie in de Vlaamse Gemeenschap. Dat is geen efficiënt gebruik van overheidsmiddelen. Als de overdracht van de broncode echter te lang zou duren, moet er toch een eigen Vlaams model gebouwd worden, te beginnen bij een minder gedetailleerd niveau dan federaal het geval is, om vertragingen te voorkomen.

Wat het vijfde element over het aantal afgestudeerde artsen en tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap betreft

In tegenstelling tot de eerste vier elementen heeft de Vlaamse Overheid wel de data in eigen beheer over het aantal afgestudeerde artsen en tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap. Die data zijn namelijk opgenomen in de Databank Hoger Onderwijs, die beheerd wordt door het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen (AHOVOKS).

Nood aan data en analysecapaciteit op Vlaams niveau

Aangezien de Vlaamse Planningscommissie niet beschikt over de nodige data over alle vijf de elementen vermeld in artikel 3, §1, vierde lid, van het besluit van de Vlaamse Regering van 30 oktober 2020 over de planning van het medisch aanbod, kan ze in voorliggend advies niet voldoende evidence-based uitspraken doen over de behoeften aan actieve artsen en tandartsen in de komende 15 jaar volgend op dit advies.

Hoewel de informatie op de website van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu zeer degelijk en nuttig is voor de uitvoering van de taken toegewezen aan de Vlaamse Planningscommissie, wenst de Vlaamse Planningscommissie m.a.w. nogmaals te benadrukken dat deze informatie niet volstaat om haar eigen adviestaken kwaliteitsvol uit te voeren.

Daarenboven benadrukt de Vlaamse Planningscommissie ook de nood aan uitbouw van analysecapaciteit binnen de Vlaamse Overheid. Een kwaliteitsvol beleid over medische planning uittekenen en uitvoeren is namelijk niet mogelijk zonder evidence-based beleidsvoorbereiding. De Vlaamse Planningscommissie stelt vast dat de Vlaamse Regering positief gevolg gegeven heeft aan haar vraag uit het vorige advies om een datacel uit te bouwen binnen het Agentschap Zorg en Gezondheid. Die datacel kan aan dataverrijking doen om de federaal beschikbare gegevens aan te vullen met gegevens specifiek voor Vlaanderen. Twee fulltime analisten werden aangesteld, alsook een nieuwe secretaris, eveneens met een dataprofiel, van de twee eerste kamers van de VPC. De VPC apprecieert deze investering in de uitbouw van de medische planning in Vlaanderen.

Kortom, zowel maximale data-overdracht via een samenwerkingsakkoord tussen het federale en Vlaamse beleidsniveau, als de uitbouw van de Vlaamse analysecel voor de medische planning is nodig, opdat de Vlaamse Planningscommissie kwaliteitsvol advies kan geven aan de Vlaamse Regering over het beleid over medisch aanbod in de Vlaamse Gemeenschap.

Link met de onderwijsregelgeving over het aantal startende studenten in de bachelor- en masteropleidingen geneeskunde en tandheelkunde

Sinds de huidige Vlaamse legislatuur 2019-2024 is de planning van het medisch aanbod in Vlaanderen gelinkt aan de berekening van het aantal startende studenten in de basisopleidingen geneeskunde en tandheelkunde (bachelor- en masteropleiding). Die link is er gekomen door volgende passage in het Vlaamse regeerakkoord¹:

“Wat de artsenquota betreft zijn we als Vlaamse Gemeenschap, inzake de RIZIV-nummers afhankelijk van de federale regering. We blijven als Vlaanderen eisen dat er een correcte verdeling van de RIZIV-nummers is tussen de gemeenschappen en er een aflossing komt van het in het verleden door de Franse gemeenschap opgebouwde overtal. Tegelijk richt Vlaanderen een eigen Vlaamse planningscommissie op om de Vlaamse zorgnoden te bepalen. Op basis van deze adviezen zal het aantal studenten dat toegelaten wordt tot de opleiding arts en tandarts worden bepaald en niet langer enkel op basis van het federale advies dat Vlaanderen al twintig jaar als enige opvolgt.” (p.37)

Deze passage vormde de aanleiding om een derde kamer op te richten binnen de Vlaamse Planningscommissie, die adviseert over de behoeften aan actieve artsen en tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap.

Die ‘behoefte aan actieve artsen en tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap’ uit het BVR over de planning van het medisch aanbod is het equivalent van het criterium ‘afnemend beroepenveld’ uit artikel Art. II.187., §4 van de Codex Hoger Onderwijs² (de decretale basis van de toelatingsexamens arts en tandarts). Het criterium ‘afnemend beroepenveld’ is één van de 4 beroeps- en opleidingsgerelateerde criteria om de startquota³ voor de basisopleidingen geneeskunde en tandheelkunde te bepalen.

“Jaarlijks stelt de Vlaamse Regering per opleiding uiterlijk tegen 1 januari het aantal effectieve starters in het lopende academiejaar vast. Indien dit aantal afwijkt van het startquotum dat voor deze opleiding voor dat academiejaar vooropgesteld was, corrigeert de Vlaamse Regering het startquotum voor het volgende academiejaar met dat verschil.

Bijkomend kan de Vlaamse Regering bij deze aanpassing van de startquota rekening houden met een of meer van de volgende beroeps- en opleidingsgerelateerde criteria:

- 1° *het aantal afgestudeerden in de masteropleiding*
- 2° *het aantal afgestudeerden dat een andere beroepskeuze maakt*

¹ Zie <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/31741>

² Zie <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14650>

³ In functie van terminologische helderheid geven we de definities van de verschillende soorten ‘quota’:

- Quota slaan op het maximaal aantal geattesteerde kandidaten dat toegang heeft tot een opleiding leidend tot één van de beroepstitels voorbehouden aan de beoefenaars van de geneeskunde / tandheelkunde. De federale regering legt die vast bij wet of bij Koninklijk Besluit, na advies van de federale planningscommissie.
- Subquota slaan op het aantal kandidaten dat minimaal of maximaal kan starten aan een specialistische geneeskunde-/tandheelkundeopleiding. De Vlaamse regering legt die vast, na advies van de Vlaamse Planningscommissie.
- Startquota slaan op het aantal kandidaat-studenten dat maximaal mag starten aan de basisopleiding geneeskunde/tandheelkunde. De Vlaamse regering legt die vast cf. de beroeps- en opleidingsgerelateerde criteria uit de Codex Hoger Onderwijs.

3° *het afnemende beroepenveld*

4° *de opleidingscapaciteit."*

Voor de berekening van de startquota van de basisopleidingen wordt vertrokken van de federale quota voor de Vlaamse Gemeenschap. Meer bepaald zijn de door de federale overheid bepaalde quota de voornaamste operationalisering van het criterium 'afnemend beroepenveld' uit de Codex Hoger Onderwijs. In de toekomst kunnen ook eigen Vlaamse data mee de basis vormen (zie hoger).

Voor de startquota van 2018 en 2019 vormden de federale quota de enige basis en dus de enige operationalisering van het criterium 'afnemend beroepenveld'.

Voor het startquotum arts vanaf 2020 vormde het federale quotum van 929 vastgelegd bij koninklijk besluit⁴ de basis voor de berekening⁵. Maar daarenboven besliste de Vlaamse Regering tot een versnelling van de aflossing van het in federale koninklijke besluiten vastgelegde historische ondertal van 1.040 artsen, door gebruik te maken van de mogelijkheid om haar quotum te verhogen om de te weinig in het verleden opgeleide artsen te recupereren. Daarom werd een bijkomende compensatie ter waarde van 10% van het tekort van 1040 eenheden dat bij KB aan Vlaanderen was toegewezen, doorgevoerd.

Voor het startquotum tandarts vanaf 2020 vormde het federale quotum⁶ van 136 de basis van de berekening en de operationalisering van het criterium 'afnemend beroepenveld'. Daarenboven besliste de Vlaamse Regering tot een maximale benutting van de opleidingscapaciteit om de instroom in de basisopleiding zoveel als mogelijk op de verwachte uitstroom (onder meer door pensioneringen) af te stemmen.

Om aan de federale quota uit te komen (voor geneeskunde na 6 jaar basisopleiding en voor tandheelkunde na 5 jaar basisopleiding) moet er bij de berekening van de startquota voor de basisopleidingen geneeskunde en tandheelkunde rekening gehouden worden met **uitval op verschillende momenten**.

- Uitval tussen de toelatingsexamens en de inschrijvingen in de basisopleiding (factor alfa/delta⁷); het gaat bijvoorbeeld om gunstig gerangschikte deelnemers op het toelatingsexamen die zich uiteindelijk toch in een andere opleiding inschrijven.
- Uitval tijdens de basisopleiding (factor bèta, cf. criterium 'het aantal afgestudeerden in de masteropleiding'); het gaat bijvoorbeeld om studenten die wegens ziekte, verhuis, ... stoppen met de opleiding geneeskunde of tandheelkunde. De factor bèta wordt berekend op basis van cohortanalyses op de Databank Hoger Onderwijs.

⁴ Koninklijk Besluit van 5 mei 2019 (gepubliceerd op 28 mei 2019) tot wijziging van het koninklijk besluit van 12 juni 2008 betreffende de planning van het medisch aanbod.

⁵ Zie de Nota aan de Vlaamse Regering bij het 'Besluit van de Vlaamse Regering van 14 februari 2020 tot vastlegging van het startquotum voor de opleiding arts en voor de opleiding tandarts' (VR 2019 2012 DOC.1321/2BIS).

⁶ Koninklijk Besluit van 5 mei 2019 (gepubliceerd op 28 mei 2019) tot wijziging van het koninklijk besluit van 19 augustus 2011 betreffende de planning van het aanbod van de tandheelkunde.

⁷ De factor alfa werd gebruikt voor de berekening van de startquota in de Codex Hoger Onderwijs (decretales basis van de toelatingsexamens); die uitval tussen toelatingsexamens en inschrijvingen was gebaseerd op een inschatting op basis van historische data uit het vroegere numerus-clausus-systeem. De factor delta wordt gebruikt sinds de jaarlijkse aanpassing via BVR en verrekent het verschil tussen het startquotum en de inschrijvingen. Door de factor delta hoeft er niet gewerkt te worden met een wachtlijst en worden geslaagde, maar niet gunstig gerangschikte deelnemers niet in onzekerheid gehouden.

- Uitval na de basisopleiding (factor gamma, cf. criterium ‘het aantal afgestudeerden dat een andere beroepskeuze maakt’); het gaat bijvoorbeeld om masters-artsen die een niet-gecontingenteerde ma-na-ma arbeidsgeneeskunde volgen. De factor gamma wordt berekend op basis van cijfergegevens uit jaarverslagen van de federale planningscommissie (onder meer cijfers over ingediende stageplannen).

Logisch gevolg van de verrekening van uitval gedurende het hele opleidingstraject is dat de Vlaamse startquota altijd hoger liggen dan de federale quota. Indien men geen rekening houdt met de uitval op deze verschillende momenten, bereikt men de quota nooit, met als gevolg een systematische onderbenutting en de creatie van ondertallen aan artsen en tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap.

Ten slotte kan er bij de berekening van de startquota nog rekening gehouden worden met de opleidingscapaciteit in de universiteiten.

Operationalisering van het criterium ‘afnemend beroepenveld’ voor de startquota van 2023

Als we opnieuw de link maken met de taakstelling van de derde kamer van de Vlaamse Planningscommissie, dan kan die kamer het criterium ‘afnemend beroepenveld’ uit de Codex Hoger Onderwijs verder specificeren aan de hand van volgende 5 elementen:

1° de specifieke situatie binnen de Vlaamse Gemeenschap;

2° de leeftijdsverdeling en gezondheidssituatie van de bevolking binnen de Vlaamse Gemeenschap;

3° de historische evolutie van de beroepsgroepen van artsen en tandartsen en van de verdeling van RIZIV-nummers;

4° de demografische en sociologische samenstelling van de beroepsgroepen van artsen en tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap;

5° het aantal afgestudeerde artsen en tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap.

Er werd echter reeds aangehaald dat de noodzakelijke data ontbreken om uitspraken te doen over de eerste vier elementen (zie hoger).

Daarom bekeek de derde kamer, ter voorbereiding van het advies van de Vlaamse Planningscommissie, de berekening van de startquota arts en tandarts op de manier waarop de Vlaamse Regering die tot nu toe heeft vastgelegd.

Berekening startquotum arts

Voor het startquotum arts besprak de derde kamer twee varianten van de berekening:

- Variant A op basis van het federale quotum van 1.104 artsen voor de Vlaamse Gemeenschap. Dit quotum werd vastgelegd bij federale wet van 30 JULI 2022. — *Wet tot wijziging van diverse bepalingen betreffende de aanbodsbeheersing van gezondheidszorgberoepen*. Deze variant is de methode zoals die gebruikt werd door de Vlaamse Regering voor de startquota arts van 2018 en 2019.

- Variant B op basis van datzelfde federale quotum van 1.104, aangevuld met een versnelde Vlaamse aflossing van het ondertal van 1.040 a rato van 10% extra per jaar, dus op basis van een contingent van 1.208 (= 1.104 + 104). Deze variant is de methode zoals die gebruikt werd door de Vlaamse Regering voor het startquotum arts vanaf 2020.

De uitval op verschillende momenten werd als volgt verrekend:

- Uitval tijdens de basisopleiding geneeskunde (factor bèta, cf. criterium 'het aantal afgestudeerden in de masteropleiding'): 12,0%
- Uitval na de basisopleiding (factor gamma, cf. criterium 'het aantal afgestudeerden dat een andere beroepskeuze maakt'): 9,66%
- Voorlopige uitval tussen de toelatingsexamens en de inschrijvingen in de basisopleiding (factor delta⁸): 35 werd opgeteld bij het tussentijdse startquotum van 1.389 (variant A) en 1.520 (variant B).

De opleidingscapaciteit wordt constant gehouden (factor 1).

Variant A leidt tot een startquotum van 1.424. Variant B leidt tot een startquotum van 1.555.

In functie van de beoordeling van beide varianten nam de derde kamer volgende **elementen in overweging**:

- De Vlaamse Planningscommissie stelt vast dat het federale quotum van 1.104 voor 2028 slaat op de cohorte die in 2022 aan de basisopleiding geneeskunde begonnen is. Op die cohorte heeft de Vlaamse Regering een startquotum van 1.276 toegepast. Dat startquotum is te laag, doordat de basis van de berekening (1.033 = som van federaal quotum van 929 + een versnelde Vlaamse aflossing van 10% van het historisch ondertal van 1040) lager ligt dan het federale quotum van 1.104. In 2028 is het dus mogelijk dat er minder dan 1.104 artsen aan de gecontingenteerde vervolgopleiding beginnen in de Vlaamse Gemeenschap.
- De Vlaamse Planningscommissie stelt vast dat de federale regering het quotum elk jaar laattijdig vastlegt, vaak zelfs na het toelatingsexamen arts. Daardoor klopt het referentiejaar voor de berekening van de Vlaamse startquota nooit. De VPC dringt erop aan dat de federale regering de quota sneller vastlegt, zodat de Vlaamse Gemeenschap haar startquota kan afstemmen op de quota van het correcte referentiejaar.
- Beide varianten leiden tot een merkelijke verhoging van het huidige startquotum arts van 1.276. Ook variant A is al een verhoging, doordat het federale quotum ook verhoogd werd als reactie op het artsentekort n.a.v. COVID, de nood aan meer huisartsen, minder voltijdse invullingen (federaal houdt men rekening met een werkvolume van 80%), ...
- De vraag is in hoeverre het federale quotum ook rekening houdt met leeftijdscurves bij uitstroom van artsen vs. instroom van artsen, de vervrouwelijking van het beroep, vervangartsen die uitvallende collega's vervangen maar zelf geen patiënten aannemen,... De Vlaamse Planningscommissie vermoedt dat de verhoging door de federale overheid van het

⁸ De factor delta, bekeken door de VPC in haar vergadering van 20 oktober 2022, is slechts voorlopig, want die is gebaseerd op de voorlopige inschrijvingen van 15 oktober 2022. De factor delta voor geneeskunde bedraagt voorlopig 35 en verrekent het verschil tussen het startquotum van 1276 en de inschrijvingen (1.241 studenten met een eerste inschrijving in de bacheloropleiding geneeskunde, op 15/10/2022). De definitieve inschrijvingen van 31 oktober 2022 moeten worden afgewacht voor de definitieve berekening. Tussen 15 en 31 oktober zijn er echter geen inschrijvingen meer bijgekomen. De definitieve factor delta is dus eveneens 35. De resultaten van varianten A en B zijn bijgevolg ook dezelfde gebleven: 1.424 (variant A) en 1.555 (variant B).

Vlaamse quotum wellicht nog te laag is. Maar zekerheid daarover heeft ze niet, want de data en dataverrijking ontbreken (zie hoger).

- Omwille van de onzekerheid over de data pleit de VPC voor variant B, op voorwaarde dat de opleidingscapaciteit (incl. stageplaatsen in de basisopleiding) voldoende groot is én dat de afgestudeerde artsen na 6 jaar basisopleiding verzekerd zijn van hun RIZIV-nummer, met andere woorden dat het versneld opnemen van het historisch ondertal federaal geaccepteerd wordt. Voor de opleidingscapaciteit van de basisopleiding geneeskunde werden de decanen gecontacteerd: zij bevestigen dat die nog voldoet. Voor de RIZIV-nummers moeten afspraken gemaakt worden tussen de Vlaamse en federale regering, al is het duidelijk dat het federaal vastgelegde historisch ondertal van de Vlaamse Gemeenschap nog lang niet gerecupereerd is.

De Vlaamse Planningscommissie adviseert voor 2023 om het startquotum arts te verhogen cf. variant B, op voorwaarde dat de opleidingscapaciteit voldoet én dat de afgestudeerde artsen na 6 jaar basisopleiding verzekerd zijn van hun RIZIV-nummer, al is het duidelijk dat het federaal vastgelegde historisch ondertal van de Vlaamse Gemeenschap nog lang niet gerecupereerd is. Op basis van de voorlopige inschrijvingscijfers van 15 oktober 2022, die de Vlaamse Planningscommissie bekeek, ligt het geadviseerde startquotum op 1.555. De definitieve inschrijvingscijfers van 31 oktober 2022 zijn dezelfde gebleven. Daarom adviseert de Vlaamse Planningscommissie de Vlaamse regering om het startquotum arts te verhogen naar 1.555.

De Vlaamse Planningscommissie dringt er ook op aan dat de federale regering de quota sneller vastlegt, zodat de Vlaamse startquota er beter op kunnen afgestemd worden.

Berekening startquotum tandarts

Voor het startquotum tandarts besprak de derde kamer twee varianten van de berekening:

- Variant A op basis van het federale quotum van 181 tandartsen voor de Vlaamse Gemeenschap. Dit quotum werd vastgelegd bij federale wet van 30 JULI 2022. — *Wet tot wijziging van diverse bepalingen betreffende de aanbodsbeheersing van gezondheidszorgberoepen.*
- Variant B op basis van datzelfde federale quotum van 181, maar met de afweging van de opleidingscapaciteit in Gent en Leuven. Deze variant komt grotendeels overeen met de methode zoals die gebruikt werd door de Vlaamse Regering voor de startquota tandarts vanaf 2020.

De uitval op verschillende momenten werd als volgt verrekend:

- Uitval tijdens de basisopleiding tandheelkunde (factor bèta, cf. criterium 'het aantal afgestudeerden in de masteropleiding'): 10,1%
- Uitval na de basisopleiding (factor gamma, cf. criterium 'het aantal afgestudeerden dat een andere beroepskeuze maakt'): 10,79%

- Voorlopige negatieve uitval tussen de toelatingsexamens en de inschrijvingen in de basisopleiding (factor delta⁹): -7 werd opgeteld bij het tussentijdse startquotum van 226.
- Tot slot wordt in variant B een afweging gemaakt met de opleidingscapaciteit.

Variant A leidt tot een voorlopig startquotum (i.e. op basis van voorlopige inschrijvingscijfers op 15 oktober 2022 met 187 eerste inschrijvingen in de bacheloropleiding tandheelkunde) van 219. De definitieve inschrijvingscijfers van 31 oktober 2022 moeten worden afgewacht voor de definitieve berekening van variant A. Omdat er nog één inschrijving is bijgekomen tussen 15 en 31 oktober 2022 ligt het definitieve resultaat van variant A op 218.

Variant B leidt tot een startquotum van 180.

In functie van de beoordeling van beide varianten nam de derde kamer volgende **elementen in overweging**:

- De Vlaamse Planningscommissie stelt vast dat het federale quotum van 181 voor 2027 slaat op de cohorte die in 2022 aan de basisopleiding tandheelkunde begonnen is. Op die cohorte heeft de Vlaamse Regering een startquotum van 180 toegepast. Dat startquotum is vanzelfsprekend te laag, omwille van de uitval tijdens (10,1%) en na (10,79%) de opleiding tandheelkunde. In 2027 is het dus zeer waarschijnlijk dat er daardoor minder dan 181 tandartsen aan de gecontingenteerde vervolgopleiding beginnen in de Vlaamse Gemeenschap.
- De Vlaamse Planningscommissie stelt vast dat de federale regering het quotum elk jaar laattijdig vastlegt, vaak zelfs na het toelatingsexamen tandarts. Daardoor klopt het referentiejaar voor de berekening van de Vlaamse startquota nooit. De VPC dringt erop aan dat de federale regering de quota sneller vastlegt.
- Variant B is geen valabele optie. Als het huidige Vlaamse startquotum van 180 behouden blijft, studeren er, gezien de uitval tijdens en na de basisopleiding tandheelkunde, logischerwijs nooit 181 tandartsen af, zoals federaal voorzien wordt.
- De Vlaamse Planningscommissie stelt vast dat de maximale opleidingscapaciteit in de basisopleiding tandheelkunde stilaan bereikt is aan de Universiteit Gent en de KU Leuven. Dat blijkt ook uit het rapport van de regeringscommissarissen. Ze roept de Vlaamse Regering op om extra te investeren in de opleidingscapaciteit voor tandheelkunde. Meer middelen moeten ter beschikking gesteld worden om aan de tandzorgnoden in de Vlaamse Gemeenschap te voldoen. De Vlaamse Planningscommissie adviseert om artikel 89 uit het ontwerp van programmadecreet voor 2023 te activeren, zodat er vanaf 2023 bijkomende middelen kunnen komen voor de opleiding tandheelkunde. Op die manier kan de Vlaamse

⁹ De factor delta, bekeken door de VPC in haar vergadering van 20 oktober 2022, is slechts voorlopig, want die is gebaseerd op de voorlopige inschrijvingen van 15 oktober 2022. De factor delta voor tandheelkunde bedraagt voorlopig -7 en verrekent het verschil tussen het startquotum van 180 en de inschrijvingen (187 studenten met een eerste inschrijving in de bacheloropleiding tandheelkunde, op 15/10/2022). De definitieve inschrijvingen van 31 oktober 2022 moeten worden afgewacht voor de definitieve berekening. Tussen 15 en 31 oktober is er één inschrijving bijgekomen in de bacheloropleiding tandheelkunde. De definitieve factor delta is dus -8. Het resultaat van variant A is bijgevolg 218. Vermoed wordt dat het om de opname van tickets uit het vroegere numerus clausus-systeem gaat. Deelnemers die slaagden in het numerus clausus-examen hadden toegang tot zowel geneeskunde als tandheelkunde. Deze tickets blijven onbeperkt geldig.

Gemeenschap tegemoetkomen aan de nood aan stijgende opleidingscapaciteit voor tandheelkunde.

- Om aan de noodzakelijke opleidingscapaciteit te komen, kan overwogen worden om de opleiding tandheelkunde opnieuw aan te bieden in een derde Vlaamse universiteit. Tot 2008 bestond die aan de VUB en daar bestaat nog een tandheelkundige kliniek. Indien de tandheelkundeopleiding aan de VUB zou moeten herstarten, zou dat een investering van 10 miljoen euro vereisen. De VUB wil dan de garantie van een langdurig engagement, van voldoende studenten, en van voldoende docenten voor de klinieken. Een uitbreiding van de bestaande opleidingscapaciteit in Gent en Leuven is daarom wellicht kostenefficiënter.
- Nog wat de opleidingscapaciteit betreft, ging de Vlaamse Planningscommissie na of de studenten van de professionele bachelor mondzorg capaciteit innemen van de preklinieken in Gent en Leuven. Dat blijkt niet het geval te zijn, want er zijn aparte preklinieken voor de studenten professionele bachelor mondzorg. Ze nemen dus geen opleidingscapaciteit weg van de studenten tandheelkunde aan Universiteit Gent en KU Leuven.
- Uit tabel 34 van het jaarverslag 2021 van de federale planningscommissie¹⁰ blijkt dat er een historisch ondertal van 126 tandartsen is opgebouwd in de Vlaamse Gemeenschap (cf. gecumuleerd overschot van -126). Met dit historisch ondertal moet rekening gehouden worden bij de bepaling van de federale quota (wat, afgaand op het “*Formeel advies 2022-04 van de Federale Planningscommissie Medisch aanbod*”¹¹, nog niet gebeurd is) en van de Vlaamse startquota.
- Wat het afnemend beroepenveld betreft, is er het probleem van het gebrek aan accurate data, al wijzen de federaal beschikbare data wel op een nabije golf van pensioneringen, zowel bij de algemeen tandartsen als de specialisten. Ook is onduidelijk in hoeverre huisartsen momenteel tandproblemen behandelen, omdat er een tekort aan algemeen tandartsen is.
- Het is op dit moment nog onduidelijk in hoeverre de mondhygiënisten (professionele bachelor mondzorg) een significant deel van de mondzorg kunnen overnemen van de tandartsen. In principe zouden mondhygiënisten een deel van het routinewerk van tandartsen kunnen overnemen, waardoor de gewogen densiteit voor de tandartsen zou dalen. Maar een kader voor mondzorg ontbreekt vooralsnog. Dat maakt dit tot een onzekere factor om het beleid rond noden aan actieve tandartsen mee uit te tekenen.
- Al deze elementen in acht genomen, is de Vlaamse Planningscommissie van oordeel dat ook variant A niet voldoet om tegemoet te komen aan de tandzorgnoden in de Vlaamse Gemeenschap. Ze stelt voor om, net zoals bij de berekening van het startquotum arts, een soortgelijke verrekening te doen van het historisch ondertal van 126 tandartsen a rato van 10% per jaar. Cf. de voorlopige inschrijvingscijfers van 15 oktober 2022 levert dat een voorlopig startquotum tandarts op van 234. Op basis van de definitieve inschrijvingscijfers ligt het uiteindelijke startquotum op 233.

¹⁰ Zie https://overlegorganen.gezondheid.belgie.be/sites/default/files/documents/rapan_2021_nl.pdf

¹¹ Zie

https://overlegorganen.gezondheid.belgie.be/sites/default/files/documents/avis_formel_dentistes_2022-04_formeel_advies_tandartsen_signe.pdf

Gezien de nood aan tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap, adviseert de Vlaamse Planningscommissie tot een gevoelige verhoging van het startquotum tandarts. Het nieuwe Vlaamse startquotum tandarts moet, naast het verhoogde federale quotum van 181, ook een aflossing van het door de federale planningscommissie berekende gecumuleerde overschot van -126 aan tandartsen in rekening brengen. Daarom adviseert de Vlaamse Planningscommissie de Vlaamse regering om het startquotum tandarts te verhogen naar 233.

De Vlaamse Planningscommissie is zich bewust van het feit dat de maximale opleidingscapaciteit stilaan bereikt is aan de twee universiteiten met een opleiding tandheelkunde (Universiteit Gent en KU Leuven). Daarom dringt de Vlaamse Planningscommissie aan op een aanzienlijke extra investering door de Vlaamse Regering in opleidingscapaciteit voor tandheelkunde door uitbreiding van de opleidingscapaciteit van de twee bestaande opleidingen of door aan de VUB een derde opleiding te openen. De Vlaamse Planningscommissie adviseert om artikel 89 uit het ontwerp van programmadecreet voor 2023 te activeren, zodat er vanaf 2023 bijkomende middelen kunnen komen voor de opleiding tandheelkunde. Op die manier kan de Vlaamse Gemeenschap tegemoetkomen aan de nood aan stijgende opleidingscapaciteit voor tandheelkunde.

Conclusies

- De Vlaamse Planningscommissie is van oordeel dat zowel maximale data-overdracht via een samenwerkingsakkoord tussen het federale en Vlaamse beleidsniveau, als de uitbouw van de Vlaamse analysecel voor de medische planning nodig zijn, opdat de VPC kwaliteitsvol advies kan geven aan de Vlaamse Regering over het beleid over medisch aanbod in de Vlaamse Gemeenschap.
- De Vlaamse Planningscommissie adviseert voor 2023 om het startquotum arts te verhogen cf. variant B, op voorwaarde dat de opleidingscapaciteit voldoende groot is én dat de afgestudeerde artsen na 6 jaar basisopleiding verzekerd zijn van hun RIZIV-nummer, al is het duidelijk dat het federaal vastgelegde historisch ondertal van de Vlaamse Gemeenschap nog lang niet gerecupereerd is. Op basis van de voorlopige inschrijvingscijfers van 15 oktober 2022, die de Vlaamse Planningscommissie bekeek, ligt het geadviseerde startquotum op 1.555. De definitieve inschrijvingscijfers van 31 oktober 2022 zijn dezelfde gebleven. Daarom adviseert de Vlaamse Planningscommissie de Vlaamse regering om het startquotum arts te verhogen naar 1.555.
- Gezien de nood aan tandartsen in de Vlaamse Gemeenschap, adviseert de Vlaamse Planningscommissie tot een gevoelige verhoging van het startquotum tandarts. Het nieuwe Vlaamse startquotum tandarts moet, naast het verhoogde federale quotum van 181, ook een aflossing van het door de federale planningscommissie berekende gecumuleerde overschot van -126 aan tandartsen in rekening brengen. Daarom adviseert de Vlaamse Planningscommissie de Vlaamse regering om het startquotum tandarts te verhogen naar 233.
- De Vlaamse Planningscommissie is zich bewust van het feit dat de maximale opleidingscapaciteit stilaan bereikt is aan de twee universiteiten met een opleiding tandheelkunde (Universiteit Gent en KU Leuven). Daarom dringt de Vlaamse Planningscommissie aan op een aanzienlijke extra investering door de Vlaamse Regering in opleidingscapaciteit voor tandheelkunde door uitbreiding van de opleidingscapaciteit van de twee bestaande opleidingen of door aan de VUB een derde opleiding te openen. De Vlaamse Planningscommissie adviseert om artikel 89 uit het ontwerp van programmadecreet voor

2023 te activeren, zodat er vanaf 2023 bijkomende middelen kunnen komen voor de opleiding tandheelkunde. Op die manier kan de Vlaamse Gemeenschap tegemoetkomen aan de nood aan snel stijgende opleidingscapaciteit voor tandheelkunde.

- De Vlaamse Planningscommissie dringt er ook op aan dat de federale regering de quota voor artsen en tandartsen sneller vastlegt, zodat de Vlaamse startquota er beter op kunnen afgestemd worden.
- Al meer dan 25 jaar heeft de Vlaamse Gemeenschap zich afgestemd op de federale quota voor artsen en tandartsen. Ze deed dat via de invoering van een numerus clausus-examen sinds 1997 en, toen dat na 21 edities niet meer efficiënt genoeg bleek, via de invoering van een numerus fixus-examen sinds 2018. Daartegenover staat dat er pas sinds 2017 een numerus clausus-examen wordt ingericht door de Franse Gemeenschap. Zoals ook dit jaar blijkt uit de resultaten van het Franstalige toelatingsexamen, is het numerus clausus-examen geen voldoende efficiënte filter om de toegang tot de opleidingen te regelen en om de afstemming op de federale quota voldoende te garanderen. De creatie van overtallen in de Franse Gemeenschap gaat, ondanks het toelatingsexamen, door. De Vlaamse Planningscommissie stelt vast dat er momenteel in de Franse Gemeenschap eindelijk decretale stappen ondernomen worden om over te schakelen naar een numerus fixus-examen (vergelijkend examen). De Vlaamse Planningscommissie adviseert aan de Vlaamse Regering om de ontwikkelingen in de Franse Gemeenschap te blijven opvolgen (o.a. bepaling van startquota aldaar).
- In lijn hiermee adviseert de Vlaamse Planningscommissie aan de Vlaamse Regering om het standpunt te blijven verdedigen dat alle artsen en tandartsen uit de Vlaamse gecontingenteerde vervolgoopleidingen een RIZIV-nummer moeten krijgen. Zij zijn immers allemaal geselecteerd door de zeer strenge Vlaamse toelatingsexamens. De Vlaamse Gemeenschap heeft steeds loyaal en diligent gehandeld ten aanzien van de federale quota. Die inspanning moet gehonoreerd worden. Het gebruik van de numerus fixus als selectiemechanisme in de basisopleidingen geneeskunde en tandheelkunde moet de garantie op de RIZIV-nummers voor Vlaamse artsen en tandartsen inhouden.

Herijgers
Paul

Digitally signed
by Herijgers Paul
Date: 2022.11.14
16:13:59 +01'00'

DocuSigned by:
Moerman Annelies
DC151A9FAD134BB...

Prof. dr. Paul Herijgers
Voorzitter Vlaamse Planningscommissie

Anneliese Moerman
Ondervoorzitter Vlaamse Planningscommissie